

URBAN LAND USE PLANNING

URBAN LAND USE PLANNING, by F. Stuart CHAPIN, Jr. Harper and Brothers, New York: 1957. pp: XV+388

Şehir ve bölge plânlamasında sosyal ve ekonomik faktörlerin hesaba katılması gereğinin gittikçe daha geniş bir şekilde kabul ve tatbik edilmekte olduğu görülmektedir. Bu alanda yapılan son yayınlar bu gözlemi destekler mahiyettedir. İşte, Stuart Chapin'in «Urban Land Use Planning» başlığını taşıyan eseri bu bakımdan önem ve değer taşımaktadır. Gerçekten, yazar mekân plânlamasının dayandığı sosyal ve ekonomik faktörleri belirtmek, gerekli araştırma ve tahlilleri göstermek, bu konudaki belli başlı görüşleri gözden geçirmek yönünden şehir ve bölge plânlaması disiplinine büyük bir katkıda bulunmuş olmaktadır.

Eserini üç ana bölümde toplayan yazar, ilk bölümde topraktan faydalanmayı tayin eden faktörleri incelemektedir. Birinci bölümün ilk kesiminde yazar, münferit bir arsa parçasının kullanılmasına etkide bulunan ekonomik faktörleri kısaca belirttikten sonra, bütün bir şehir arazisinin kullanılma şeklini ele alarak ekoloji konusundaki ana görüşleri tahlilî bir açıdan gözden geçirmektedir. Kesimin sonunda, şehir topraklarının kullanılmasında hakındaki ekonomik nazariyelerin şehir ve bölge plânlaması ameliyesile münasebeti üzerinde durulmaktadır.

Birinci bölümün ikinci kesimi topraktan faydalanmaya etkide bulunan sosyal faktörlere ayrılmıştır. Bu kesimde çeşitli sosyal durum, davranış ve değerlerin topraktan faydalanmağa ne gibi etkilerde bulunduğu dair açıklamalarda bulunduktan sonra yazar, bunların mekân plânlamasıyla ilgisini kurmağa çalışmaktadır.

Aynı bölümün üçüncü kesiminde topraktan faydalanma faktörü olarak «kamu yararı» kavramı ele alınmakta, kamu sağlığı ve güvenliği, kamu hizmetleri, fizikî karakteristikler, malî imkânlar, hukukî mülâhazalar, siyasal iklim gibi çeşitli etkenler üzerinde durulmaktadır.

Dördüncü kesimde ise, üç kesimde ayrı ayrı incelenen bu faktörlerin karşılıklı münasebetleri açıklandıktan sonra mekân plânlamasına uygulanması esasları belirtilmektedir.

Eserin ikinci ana bölümü topraktan faydalanmanın plânlan-

ması için gerekli araştırma ve tahlillere ayrılmıştır. Bu bölümün ilk kesimini teşkil eden beşinci kesim şehir ekonomisi konusuna ayrılmış bulunuyor. Yazar, bu konudaki tutuş tarzlarını biri bölgesel esaslara, diğeri de şehir merkezinin ekonomik tabanına istinat ettiren tutuş tarzları olarak başlıca iki ana grupta incelemekte, bunlar hakkında açıklayıcı bilgiler verdikten sonra, yapılan tenkidlere de temas etmekte, şehrin ekonomik varlığının topraktan faydalanma bakımından önemini belirtmektedir.

Altıncı kesim, çalışma ve işgücü araştırmalarını konu edinmiştir. Çalışma ve işgücü araştırmalarının mekân plânlaması bakımından önemi açıklandıktan sonra, gelecekteki çalışma temayüllerinin önceden tahmin edilebilmesi için kullanılan analiz metodları açıklanmakta, yapılmış tahmin ve tahlillerden örnekler verilmektedir.

Yedinci kesimin konusu nüfus araştırmalarıdır. Nüfus temayüllerinin belirtilmesinde, gelecekteki nüfusun tahmininde kullanılan usulleri açıklıyan yazar, kesimin sonunda nüfus ile arazi arasındaki münasebeti plânlama açısından tetkik etmektedir.

Sekizinci kesim şehir arazisinin tetkikine ayrılmış bulunuyor. Şehir arazisinin çeşitli amaçlar için kullanılma çeşitlerini, faydalanma şekillerini tespit için girişilecek araştırmalarda tutulacak yollar şehir kuruluşunun haritaya işlenmesi, referans ve taban haritalarının çeşitleri ve hazırlanması, kullanılış ve faydalanma tarzlarının sınıflandırılması, survey'in yapılması, elde edilen bilgilerin haritaya geçirilmesi, kullanılmayan arsaların tetkiki, binaların halihazır durumlarının tespiti ve sınıflandırılması, survey tekniği, analiz metodları, gibi konular bu kesimde ele alınmaktadır. Keza, arsa değerleri, binaların estetik karakterleri hakkındaki araştırmalar da bu kesimde incelenmektedir.

Dokuzuncu kesim, ulaştırma ile araziden faydalanma arasındaki bağıntıya ayrılmıştır. Bu kesimde ulaştırma, daha doğrusu yol şebekesi yapılırken incelenecek konular ve uygulanacak esaslar gözden geçirilmektedir.

Kitabın son ana bölümü plânlama ameliyesini konu edinmektedir. Bu bölümün ilk kesimi olan Onuncu Kesimde, topraktan faydalanma plânlmasının unsurları, hazırlanma tekniği ve çizimi hakkında bilgiler yer almaktadır.

Onbirinci Kesimde, çeşitli amaçlar için arazi ayrılırken, kuruluş yeri bakımından uyulacak genel prensipler ve uygulanacak ölçüler açıklanmaktadır. Belli amaçlar için ayrılması gereken arsa yüzeyleri konusu ise ayrı bir başlık altında on ikinci kesimde ele alınmıştır.

Kitabın son kesimi, «araziden faydalanma plânı» hakkındadır. Bu kesimde bu plânın çizimi, takdimi, malî yönü, araziden faydalanma için yapılan plânlamanın vatandaş ve kamu makamları tarafından nasıl anlaşıldığı, bu anlayışlarda ne gibi değişiklikler gerektiği konuları yer almaktadır.

Kısaca belirtmek gerekirse, S. CHAPIN'in bu kitabı araziden faydalanmayı gösteren fizikî plânlamada başarı için gerekli sosyal ve ekonomik esasları sistematik bir şekilde incelemesi, bu konudaki görüşleri ve bunlara karşı ileri sürülen tenkidleri plâncının önüne derli toplu şekilde sermesi sebebiyle şehir ve bölge plânlamasının fizikî veçhesiyle meşgul olanlar kadar onun sosyal ve ekonomik yönleriyle ilgilenenler için de ilgi çekici ve faydalı bir eser intibasını bırakmaktadır.

Dr. Cevat GERAY